

Величенко М. А., Скидан І. В., Зданевич-Михайловська В. П.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ БАСКЕТБОЛІСТІВ ЗАКОРДОНОМ І В УКРАЇНІ

Баскетбол є одним з найпопулярніших видів спорту у світі. Він має багатолітню історію розвитку та значний вплив на культурний, соціальний та економічний аспекти суспільства. Підготовка баскетболістів є ключовим елементом успішності у цьому виді спорту. У цій науковій роботі розглянемо особливості підготовки баскетболістів в Україні та закордоном, зокрема у США, де баскетбол є надзвичайно популярним та має найрозвиненішу систему підготовки.

Відомо, що США є лідером у підготовці баскетболістів завдяки розвиненій системі спортивної освіти та інфраструктури. Система підготовки починається з дитячих ліг (AAU – Amateur Athletic Union) та продовжується у школах та коледжах.

Так, у США існує велика кількість дитячих баскетбольних ліг, які організовані на рівні міст, регіонів та штатів. AAU є найбільш відомою організацією, яка координує спортивні заходи та ліги для дітей та підлітків. Основними завданнями цих ліг є:

- раннє виявлення таланту;
- надання якісної підготовки та тренувань;
- участь у змаганнях різного рівня.

Також, шкільні та коледжні баскетбольні команди в США грають важливу роль у підготовці спортсменів. Система NCAA (National Collegiate Athletic Association) забезпечує високий рівень змагань та підготовки. Коледжі та університети надають студентам-спортсменам можливість отримати якісну освіту та вдосконалювати свої спортивні навички. Основними аспектами підготовки їх є:

- інтенсивні тренування;
- тактична та стратегічна підготовка;
- психологічна підтримка;
- медичний супровід та реабілітація.

Відомо, що NBA (National Basketball Association) є найвідомішою професійною баскетбольною лігою у світі. Гравці, які пройшли систему підготовки у школах та коледжах, мають можливість грати на професійному рівні. NBA забезпечує високий рівень підготовки завдяки:

- використанню новітніх технологій у тренуваннях;
- розвиненій системі медичної підтримки;
- можливості працювати з найкращими тренерами світу.

У Європі підготовка баскетболістів має свої особливості. Основну роль відіграють спортивні клуби та академії. Європейські клуби, такі як Real Madrid, FC Barcelona, та інші, мають власні спортивні академії, де гравці з раннього віку проходять підготовку. Основними аспектами підготовки є:

- інтенсивні тренування з акцентом на технічні навички;
- тактична підготовка з урахуванням європейського стилю гри;
- участь у різноманітних національних та міжнародних турнірах.

Європейські професійні ліги, такі як EuroLeague, забезпечують високий рівень змагань та підготовки. Клуби мають розвинену інфраструктуру та використовують сучасні методики тренувань.

Розглядаючи підготовку баскетболістів в Україні можемо зазначити, що вона починається у дитячих та юнацьких спортивних школах (ДЮСШ). Основні завдання цих шкіл:

- виявлення талановитих дітей;
- надання базових знань та навичок у баскетболі;
- підготовка до участі у регіональних та національних змаганнях.

Деякі українські баскетбольні клуби, такі як «Будівельник» (Київ) та «Хімік» (Южне), мають власні академії та школи, де здійснюється підготовка юних баскетболістів. Основні аспекти підготовки включають:

- інтенсивні тренування;
- тактична та стратегічна підготовка;
- участь у змаганнях різного рівня.

Суперліга України є головною професійною баскетбольною лігою в країні. Хоча рівень цієї ліги не такий високий, як у США чи Європі, вона надає можливість українським гравцям розвиватися свої навички.

Після розпаду Радянського Союзу була створена Федерація баскетболу України. У результаті, незважаючи на складну економічну зупинку, 28 лютого 1992 року була створена Федерація баскетболу України, а через півроку, 10 липня, ФБУ стала членом Міжнародної федерації баскетболу.

Перший баскетбольний турнір незалежної України відбувся в 1992 році. Серед чоловіків – 8 команд, серед жінок – 7 команд. У наступному сезоні кількість чоловічих команд збільшилася до 36, а жіночих – до 18. Така форма збереглася і в двох наступних розіграшах. Починаючи з п'ятого сезону, жіноча гра розділена на дві окремі ліги - Вищу лігу та Перший дивізіон. У чоловічому чемпіонаті встановлюються вища, і перша друга ліга.

Жіноча збірна України виграла перший чемпіонат Європи 1995 року в Брно (Чехія), а на Олімпіаді в Атланті 1996 року посіла четверте місце. Найкращим результатом чоловічої збірної за часи незалежності стало шосте місце на чемпіонаті Європи 2013 року в Любляні. Один із ключових гравців турніру Юджин Джетер отримав українське громадянство, що дозволило американцю виступати за збірну України.

У 2022 році найсильніша команда України «Прометей» з Дніпропетровської області відмовилася від участі в Суперлізі через те, що для цього потрібна була пожертва у розмірі 4,5 мільйона гривень, тоді як внески інших команд були еквівалентні 40 тисячам гривень. Керівництво команди «Прометей» оголосило склад команд Латвійсько-Естонської баскетбольної ліги, і український клуб став чемпіоном сезону 2022/23.

Через російське вторгнення багато клубів Чемпіонату з жіночого футболу були розформовані, а загальний рівень змагань знизився. Чемпіонками сезону 2022/23 стали баскетболістки «Франківська», серед яких 13-річна дівчина.

Станом на 1991 рік в Україні було 29 тис. баскетбольних майданчиків. Найпросторішим баскетбольним майданчиком є Київський Палац Спорту, який

вміщує близько 6800 глядачів. У 2000-х роках криті арени були побудовані в Харкові (Палац «Локомотив»), Маріуполі («Азовмаш») та на півдні Одеської області (Спорткомплекс «Олімп»). Під час російського вторгнення було зруйновано «Азовмаш Арена» в Маріуполі.

Порівняльну характеристику особливостей підготовки баскетболістів закордоном розглянемо в таблиці 1 та в Україні таблиця 2.

Таблиця 1

Особливості підготовки баскетболу за кордоном

№ п/п	Чинники	Країни		
		США	Європа	Австралія
1	Інфраструктура і ресурси	Найпередовіша система підготовки баскетболістів. Високий рівень інфраструктури (спортзали, тренувальні бази), наявність сучасного обладнання.	Високий рівень розвитку баскетбольних шкіл і академій. Велика увага приділяється технічній підготовці та тактичній грамотності.	Сучасна інфраструктура, великий акцент на фізичному розвитку та атлетизмі.
2	Система навчання і тренування	Система «шкільна ліга – університетська ліга – професійні клуби» (NCAA як важливий етап розвитку).	Більше уваги приділяється розвитку гравців через клубні академії та юнацькі команди.	Програми розвитку від початкових рівнів до професійних клубів.
3	Тренувальні методики	Акцент на індивідуальну підготовку, розвиток фізичних якостей (швидкість, сила, витривалість). Високий рівень конкуренції.	Технічна і тактична підготовка, увага до командної гри. Інтенсивні тренувальні процеси.	Збалансований підхід між технікою, тактикою і фізичною підготовкою.
4	Фінансування	Значні фінансові ресурси завдяки комерціалізації спорту. Спонсорська підтримка, стипендії, контрактні угоди.	Фінансування переважно через клуби та національні федерації. Менші кошти порівняно з США.	Державна підтримка та спонсорські угоди.

Так, у США баскетбол є інтегрованою частиною освітньої системи, що забезпечує високий рівень підготовки з раннього віку. Інфраструктура у США та Європі є значно розвиненішою у порівнянні з Україною. Це включає як спортивні зали, так і медичну підтримку, сучасне обладнання та технології.

У США та Європі підхід до тренувань є більш науково обґрунтованим та структурованим. Американська та європейська системи підготовки надають більше можливостей для професійного розвитку завдяки розвиненим лігам та великій кількості клубів.

Таблиця 2

Особливості підготовки баскетболістів в Україні

№ п/п	Чинники	Особливості підготовки
1	Інфраструктура і ресурси	Обмежена кількість сучасних спортивних залів та обладнання. Більшість тренувальних баз застарілі і потребують оновлення.
2	Система навчання і тренування	Багато обдарованих гравців проходять через спортивні школи та ДЮСШ (Дитячо-юнацькі спортивні школи). Менша кількість спеціалізованих баскетбольних академій.
3	Тренувальні методики	Більше акценту на техніку гри і командну взаємодію. Обмежені можливості для індивідуальних тренувань через недостатню кількість тренерів і обладнання.
4	Фінансування	Обмежені фінансові ресурси. Залежність від державного фінансування і спонсорів. Багато талановитих гравців прагнуть виїхати за кордон для подальшого розвитку.

Зробивши аналіз особливостей підготовки баскетболістів в Україні можна зробити висновок, що вона є менш інтегрованою у систему освіти, що знижує можливості для раннього виявлення та розвитку талантів. В Україні ж, через брак ресурсів та інфраструктури, підхід може бути менш системним. а можливості більш обмежені, що змушує багатьох талановитих гравців шукати кар'єру закордоном.

Таким чином, враховуючи всі особливості систем підготовки баскетболістів в різних країнах спробуємо зробити порівнянню характеристику в таблиці 3.

Таблиця 3

Порівняльна характеристика

№ п/п	Чинники	За кордоном	В Україні
1	Рівень інфраструктури	Сучасна і розвинена.	Потребує модернізації.
2	Система підготовки	Структурована, з чіткими етапами розвитку.	Менш структурована, обмежена кількість баскетбольних академій.
3	Тренувальні методики	Інноваційні, індивідуалізовані підходи.	Традиційні методи, більше уваги до командної гри.
4	Фінансування	Високий рівень фінансування.	Обмежене фінансування.

Таким чином, на нашу думку, підготовка баскетболістів у США, Європі та Україні має свої особливості та відмінності. У США та Європі існує розвинена система спортивної освіти та інфраструктури, що забезпечує високу якість підготовки. В Україні ж, незважаючи на певні досягнення, існує значний потенціал для покращення системи підготовки баскетболістів. Для досягнення успіху на міжнародному рівні важливо впроваджувати кращі практики закордонних систем, інвестувати у розвиток інфраструктури та забезпечувати більш системний підхід до тренувань.